

Nr 910

Av herr Magnusson i Borås m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 113, med förslag om förbättrad sjukpenningförsäkring.

(Lika lydande med motion nr 742 i Första kammaren)

I proposition nr 113 föreslås vissa ändringar i lagen om allmän försäkring, vilka innebär borttagande av karensdagar, höjning av sjukpenningbeloppen och utbyggnad av sjukpenningsskalan. Den departementspromemoria — »Förbättrad sjukpenningförsäkring» — som legat till grund för Kungl. Maj:ts förslag har i vanlig ordning remissbehandlats, varvid åtskilliga kritiska synpunkter framförts. Beträffande frågan om karensdagarnas slopande kan remisskritiken sammanföras till följande fyra huvudpunkter.

1. Karenstidsproblemet — en förhandlingsfråga

Flera remissinstanser anser att möjligheten att lösa karenstidsfrågorna genom överenskommelse med arbetsmarknadens parter ytterligare borde ha undersökts. Så framhåller t. ex. Arbetsgivareföreningen »att den omständigheten att parterna på arbetsmarknaden funnit det lämpligt att avtalsvägen komplettera försäkringsskyddet för en viss grupp inte rimligen bör få tas till intäkt för att genom lagstiftning generellt införa samma förmån. Uppenbarligen vore det ogörligt att lagstiftningsvägen ordna med compensation ens i flertalet fall då olika grupper av arbetstagare förvärvat rätt till en viss typ av förmåner i olika hög grad. Härtill kommer att, om statsmakterna skulle ha ambitionen att göra detta, så skulle friheten för organisationerna på arbetsmarknaden att genom avtal reglera olika frågor i stor utsträckning komma att framstå som en illusion.»

2. Karensdagarnas slopande ger upphov till en ökad korttidsfrånvaro

Från riksförsäkringsverkets sida framhåller man att den i departementspromemorian antagna ökningen av sjuktalet med endast 20 procent på grund av karenstidsändringen torde vara ytterst oviss. Åtskilliga remissinstanser berör riskerna för missbruk och kungl. försäkringsinspektionen finner det troligt att reformen kan komma att medföra ur hälsosynpunkt mindre nödvändiga sjukskrivningar.

3. Kostnads- och arbetsmarknadssynpunkter

De direkta kostnaderna för hela reformen har i departementspromemorian uppskattats till 772 milj. kr. Enligt Arbetsgivareföreningens mening bör man emellertid även ta hänsyn till den indirekta kostnad som en ökad frånvaro — framför allt till följd av ett slopande av karenstiden — skulle medföra för företagen. I sådana företag, vilkas produktionskostnader till stor del består av kapitalkostnader för maskiner och anläggningar och som inte kan kompensera den ökade frånvaron genom ökning av antalet anställda, anges kostnadsökningen komma att bli betydande.

Från försäkringsinspektionens sida kan man inte undgå intrycket »att det pris som betalas för den eftersträfvade sociala rättvisan blir mycket högt». Då tar man även in i bilden de negativa effekter som reformen kan få på den spända arbetskraftsbalansen i folkhushållet. Riksförsäkringsverket anknuter härvid till antagandet i departementspromemorian att höjningen av ersättningsnivån i och för sig skulle medföra en ökning av sjuktalet med 10 procent och anger att detta motsvarar en ökning av antalet sjukpenningdagar med 7 å 8 miljoner per år. Enbart denna ökning innebär att 5 å 6 miljoner arbetsdagar skulle falla bort, och då har man inte räknat med den ytterligare ökning, som följer av karenstidsförkortningen. »Förslaget har sålunda även en icke obetydlig arbetskraftsmässig aspekt», slutar riksförsäkringsverket.

I detta sammanhang har även det ökade behovet av administrationspersonal uppmärksamrats. Utgår man från antagandet att antalet sjukpenningfall kommer att öka med omkring 100 procent, kan enligt riksförsäkringsverket antalet anställda i försäkringskassorna komma att behöva utökas med inemot 1 000. Verket anför att en sådan ökning av personalstyrkan kommer att medföra svårlösta problem av skilda slag.

Under remissbehandlingen har även berörts att reformen kommer att medföra en ökad belastning på läkarkåren. Därvid har bl. a. uttalats, att läkarbristen i regel torde lägga hinder i vägen för möjligheterna att utöva kontroll vid korta sjukskrivningar.

4. Reformen begränsar utrymmet för angelägna åtgärder inom bl. a. handikapp- och långtidssjukvården

Riksförbundet Landsbygdens folk framhåller följande:

På det socialpolitiska området förekommer många önskemål om reformer. Alla kan inte genomföras på en gång utan reformarbetet måste ske successivt. Härför krävs en angelägenhetsgradering. — — — Riksförbundet vill starkt ifrågasätta, om inte en förbättring för de långtidssjuka varit mer angelägen, exempelvis genom slopande av karensdagar för personer som varit sjuka under en längre period. Andra områden där behovet av förbättringar framstår som mycket stora är invaliditetsskyddet.

Även Arbetsgivareföreningen betonar att det finns åtskilliga betydligt angelägnare behov på vilka tillgängliga medel i stället skulle kunna satsas,

t. ex. de handikappades rehabilitering, vissa sektorer inom vårdområdet och cancerforskningen. Liknande synpunkter framföres av ett flertal remissorgan.

I likhet med ett flertal remissinstanser anser vi det vara realistiskt att vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag på föreliggande punkt räkna med en betydligt ökad korttidsfrånvaro, som i viss omfattning kan ha karaktären av missbruk. Det bör tilläggas, att förutom karenstidsförkortningen finns ytterligare en faktor som kan påverka benägenheten till missbruk, nämligen sjukpenningens kompensationsgrad. Denna fråga återkommer vi till i ett senare sammanhang.

Såsom framgått av bl. a. den senaste långtidsutredningens betänkande kommer det under överskådlig tid att råda brist på arbetskraft i Sverige. Förevarande förslag kan i inte ringa utsträckning väntas förvärra arbetskraftssituationen, något som vi ser ytterligt allvarligt på. Härtill kommer den väntade arbetstidsförkortningen. För att trygga en fortsatt ekonomisk tillväxt måste åtgärder på dessa områden uppvägas av en produktivitetökning, som för närvarande ter sig svår att uppnå.

Vad som under punkten 4) återgetts från remissbehandlingen är enligt vår mening värt att beakta. Det finns onekligen socialpolitiska frågor som i sak måste anses mer angelägna än det föreliggande reformförslaget.

Det vore orealistiskt att påstå att t. ex. benägenheten till missbruk skulle vara större hos de arbetstagare som den föreslagna ändringen i första hand berör än vad som gäller beträffande de kategorier som för närvarande uppbär sjuklön vid korttidsfrånvaro. Till stor del riktar sig således de anförda invändningarna mot systemet som sådant, nämligen att någon form av ersättning över huvud skall utgå redan fr. o. m. första frånvarodagen. Av lätt insedda skäl är det emellertid vare sig önskvärt eller möjligt att frånta en viss grupp en förmån, som uppnåtts vid avtalsförhandlingar. Vill man i det läget åstadkomma likställighet mellan olika arbetstagargrupper återstår endast att genom förnyade förhandlingar eller lagstiftningsvägen åstadkomma ökat skydd för berörda kategorier mot inkomstbortfall vid korttidsjukdom.

Departementschefen framhåller, att »den klyfta som sålunda existerar mellan tjänstemännen och arbetarna på den privata arbetsmarknaden i fråga om den ekonomiska tryggheten vid sjukdom har länge upplevts som en social orättvisa». Vi har förståelse för dessa synpunkter och anser att olikheterna kan skapa psykologiska motsättningar på arbetsmarknaden.

Vi accepterar därför förslaget om slopande av karensdagarna men vill i likhet med åtskilliga remissinstanser beklaga att frågan inte kunnat lösas förhandlingsvägen.

Vad som även talar för ett godkännande av förslaget är den omständigheten att man vid den nyligen träffade uppgörelsen mellan Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen räknat med kostnaderna för förslagets genomförande. Detta tyder på att båda parter varit beredda att acceptera den nu föreslagna lösningen.

Bakom vårt ställningstagande döljer sig även en tro på möjligheten att åstadkomma ett system som i sin praktiska utformning skall vara ägnat att — åtminstone till viss del — förhindra en omotiverad ökning av korttidsfrånvaron.

Vi vill först ta upp frågan om sjukpenningens kompensationsgrad, vilken i propositionen genomsnittligt angetts till 80 procent. Vid beräkningen av kompensationsgraden har emellertid källskattetabellerna lagts till grund, vilket innebär, att genomsnittsskatten på en årsinkomst beaktats. Den angivna kompensationsgraden kan därför anses vara riktig endast om man med kompensationsgrad menar

a) den kompensation, som utgår till en person, som är sjuk under ett helt kalenderår, eller

b) den kompensation, som vid kortare sjukdom erhålles under själva sjukperioden, d. v. s. utan hänsyn tagen till den »slutreglering» som sker i samband med följande års taxering till inkomstskatt.

I samtliga fall i övrigt är det marginalskatteförhållandena, som avgör den verkliga kompensationsgraden, vilket bl. a. medför att den som är sjuk en kortare del av ett år får en högre kompensationsgrad än den som har ett jämförelsevis stort antal sjukdagar per år.

Departementschefen, som föredrar den under b) angivna beräkningsgrunden, anför i anledning härav följande:

Denna metod är enligt min mening mest ändamålsenlig med hänsyn till att sjukpenningen är avsedd att under sjukdom ge den försäkrade medel till hans uppehälle, som inte alltför mycket avviker från vad han skulle haft att tillgå om han haft inkomst av sitt arbete. En beräkning med utgångspunkt från slutlig skatt ger i detta hänseende ett mindre tillfredsställande resultat.

I enlighet med ovanstående har tabellen på s. 32 i propositionen utarbetats, upptagande sjukpenningsskala, kompensationsgrad m. m. Det bör observeras att beräkningarna utgått från en kommunal utdebitering av 17 kronor per skattekrona. Enligt statistiska centralbyråns statistik utgör emellertid medeldebiteringen under 1966 över 18 kronor. Om hänsyn härtill tas stiger förmodligen kompensationsgraden med 1 1/2 à 2 procent jämfört med tabellens uppgifter. Det kan vidare erinras om att för försäkrad med barntillägg blir kompensationsgraden ytterligare ett par procent högre.

I de såsom bilaga A och B bifogade tabellerna, som även finns upptagna

i Arbetsgivareföreningens remissyttrande, har kompensationsgraden beräknats med utgångspunkt från slutlig skatt. De angivna värdena är i stort sett relevanta vid normal frånvaro (10 à 20 dagar/år).

Tabellerna anger inte kompensationsgraden i fall där båda makarna förvärvsarbetar. Följande sammanställning utgör emellertid ett representativt exempel härpå. (Mannen har en årsinkomst av 19 500 kronor — sjukpenningklass 14.)

Hustruns inkomst kronor	Kompensationsgrad i % (mannen)
5 000	92,9
10 000	104,5
15 000	103,5
20 000	115,1

Föreliggande uträkningar påvisar förekomsten av en överkompensation som under vissa omständigheter är betydande. Vi kan därför i denna del inte acceptera den i propositionen föreslagna lösningen.

Vi vill därvid först understryka den självklara principen att frånvaro från arbetet — av vilket skäl det vara månde — inte får innebära ekonomisk vinning.

Beroende på varierande marginalskatter blir vidare vissa grupper — ogifta samt gifta där båda makarna förvärvsarbetar — särskilt överkompenserade. De familjer däremot som bör vara mest beroende av sjukpenningen — nämligen där blott den ena maken har förvärvsarbete — erhåller den lägsta kompensationsgraden. Sakligt sett är detta synnerligen anmärkningsvärt.

Så länge man inte beskattar sjukpenningen förefaller det inte möjligt att gå annan väg än att differentiera sjukpenningsskalorna. I syfte att undvika en ordning som ter sig svårhanterlig har vi valt att förorda ett system med två sjukpenningsskalor, varvid den kompensationsgrad som enligt propositionen skall gälla för gifta utan förvärvsarbete läggs till grund för utformningen.

För att i viss mån utjämna olikheterna i kompensationsgrad mellan gifta, där en respektive två makar förvärvsarbetar, bör därjämte gälla, att angivna skattefria sjukpenningar för ogifta skall avse även gift, vars make/maka är placerad i sjukpenningklass 8 eller högre. Vårt förslag till sjukpenningsskala skulle då få det utseende tabellen å s. 8 visar.

Det förordade systemet uppfyller inga krav på millimeterrättvisa. Jämfört med Kungl. Maj:ts förslag har de dock två oavvisliga fördelar.

1. Kompensationsgraden kommer endast i undantagsfall att överstiga 100 — det »lönar» sig inte att vara sjuk.

2. Omotiverade skillnader mellan olika arbetstagargrupper i fråga om sjukersättningsnivå utjämnas — ett visst mått av rättvisa skapas.

Sjukpenning-klass nr	Sjukpenning kr.		Sjukpenning-klass nr	Sjukpenning kr.	
	Ogifta samt gift, vars make/maka är placerad i sjukp.-klass 8 eller högre	Gift, vars make/maka är placerad i sjukp.klass 7 eller lägre		Ogifta samt gift, vars make/maka är placerad i sjukp.-klass 8 eller högre	Gift, vars make/maka är placerad i sjukp.klass 7 eller lägre
2	6	6	12	23	25
3	7	7	13	25	28
4	7	8	14	27	31
5	8	9	15	30	34
6	9	10	16	33	37
7	11	12	17	35	40
8	13	14	18	38	43
9	15	16	19	41	46
10	18	19	20	44	49
11	20	22	21	46	52

Det i departementspromemorian föreslagna systemet med s. k. fridags- resp. återgångsregler har kritiserats av flera remissinstanser. Riksförsäkringsverket anför i anslutning härtill följande exempel.

En försäkrad, som är sjuk fr. o. m. fredag t. o. m. följande torsdag och som har lördag—söndag arbetsfria, får sålunda sjukpenning endast för 4 dagar. Anses han sjuk ytterligare en dag, alltså t. o. m. fredagen, får han genom undantagsregler sjukpenning för 7 dagar. Blir han sjukskriven också lördag och söndag får han sjukpenning för 9 dagar. En skillnad om 3—5 dagars sjukpenninggottgörelse för blott en dags ytterligare frånvaro från arbetet kommer uppenbarligen att fresta till missbruk.

I propositionen har företagits vissa justeringar av promemorieförslaget, vilka dock inte åstadkommit någon förbättring i ovannämnda förhållande. Detta är enligt vår mening klart otillfredsställande. Vid övervägande av olika alternativ har vi funnit den bästa lösningen vara, att återgångsregeln inte träder i funktion förrän den fjortonde dagen efter insjuknandedagen.

Som utförligt redogjorts för i det föregående kommer ifrågasvarande reform i flera avseenden att te sig synnerligen resurskrävande. Det är därför angeläget att en noggrann statistisk uppföljning sker i syfte att skapa underlag för en bedömning av åtgärder, som den fortsatta utvecklingen kan komma att påkalla. Den närmare utformningen av denna verksamhet bör lämpligen ombesörjas av Kungl. Maj:t i samråd med berörda myndigheter.

Under återopande av det anförda hemställas,

att riksdagen måtte

1. antaga det till propositionen nr 113 fogade förslaget till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring med de ändringar att 3 kap. 4 och 10 §§ erhåller nedanstående lydelse.

4 §.

Försäkrad som — — — följande tabell:

Sjukpenningklass nr	Inkomsten av förvärvsarbete uppgår för år		Sjukpenning kr.	
	till kr.	men ej till kr.	Ogifta samt gift, vars make/maka är placerad i sjukp.klass 8 eller högre	Gift, vars make/maka är placerad i sjukp.klass 7 eller lägre
2	1 800	2 600	6	6
3	2 600	3 400	7	7
4	3 400	4 200	7	8
5	4 200	5 000	8	9
6	5 000	5 800	9	10
7	5 800	6 800	11	12
8	6 800	8 400	13	14
9	8 400	10 200	15	16
10	10 200	12 000	18	19
11	12 000	14 000	20	22
12	14 000	16 000	23	25
13	16 000	18 000	25	28
14	18 000	21 000	27	31
15	21 000	24 000	30	34
16	24 000	27 000	33	37
17	27 000	30 000	35	40
18	30 000	33 000	38	43
19	33 000	36 000	41	46
20	36 000	39 000	44	49
21	39 000	—	46	52

Av sjukpenningbeloppet — — — återstoden tilläggsjukpenning.

För dag — — — av anställning.

För kvinnlig — — — haft barn.

10 §.

För den — — — erkänd arbetslöshetskassa.

Varar sjukperioden högst tretton dagar utöver den dag då sjukdomsfallet inträffade, utgår sjukpenning för dag, då den försäkrade icke skulle hava utfört förvärvsarbete i sin huvudsakliga sysselsättning, endast i den mån antalet sådana dagar, den dag då sjukdomsfallet inträffade oräknad, överstiger två.

Utan hinder — — — bör utgå.

Såsom sjukperiod — — — i 7 §.

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för fortlöpande registrering av de återverkningar på olika områden som de i föreliggande proposition upptagna förslagen kan ge upphov till.

Stockholm den 26 april 1966

Tage Magnusson (h)

i Borås

Hans Nordgren (h)

Bo Turesson (h)

Bengt Bengtson (h)

i Solna

Kompensationsgrad för gifta män med icke förvärvsarbetande maka utan barn

Sjukpenning-klass	Inkomstklassens medeltal (utom i klass 21)	Till kommunal inkomstskatt besk. -bar inkomst	Kommunalskatteavdrag	Till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst	Marginell statsskatt inkl. folkpensionsavg. %	Marginell kommunalskatt %	»Återvinning» av marginell kommunalskatt %	Total marginalskatt %	Dagersättning, som är skattefri	Dagersättning, uppräknad till ej besk. nivå	Medelinkomst per kalenderdag	Kompensationsgrad %
10	11 100	5 950	2 725	3 225	14	18	3,50	28,50	19: —	26: 57	30: 41	87,4
11	13 000	7 850	3 200	4 650	14	18	3,50	28,50	22: —	30: 77	35: 62	86,4
12	15 000	9 850	3 700	6 150	14	18	3,50	28,50	25: —	34: 97	41: 10	85,1
13	17 000	11 850	4 200	7 650	14	18	3,50	28,50	28: —	39: 16	46: 58	84,1
14	19 500	14 350	4 500	9 850	14	18	—	32,00	31: —	45: 59	53: 42	85,3
15	22 500	17 350	4 500	12 850	19	18	—	37,00	34: —	53: 97	61: 64	87,6
16	25 500	20 350	4 500	15 850	19	18	—	37,00	37: —	58: 73	69: 86	84,1
17	28 500	23 350	4 500	18 850	26	18	—	44,00	40: —	71: 43	78: 08	91,5
18	31 500	26 350	4 743	21 607	31	18	5,58	43,42	43: —	76: —	86: 30	88,1
19	34 500	29 350	5 283	24 067	38	18	6,84	49,16	46: —	90: 48	94: 52	95,7
20	37 500	32 350	5 823	26 527	38	18	6,84	49,16	49: —	96: 38	102: 74	93,8
21	39 000	33 850	6 093	27 757	38	18	6,84	49,16	52: —	102: 28	106: 85	95,7
	42 000	36 850	6 633	30 217	42	18	7,56	52,44	52: —	109: 34	115: 07	95,0
	45 000	39 850	7 173	32 677	42	18	7,56	52,44	52: —	109: 34	123: 29	88,7
	50 000	44 850	8 073	36 777	42	18	7,56	52,44	52: —	109: 34	136: 99	79,8
	60 000	54 850	9 873	44 977	48	18	8,64	57,36	52: —	121: 95	164: 38	74,2

Anm. Avdrag för intäkternas förvärvande har gjorts med 200 kr., övriga allmänna avdrag har antagits vara 450 kr.

Kompensationsgrad för ogifta

Sjukpenningklass	Inkomstklassens medeltal (utom i klass 21)	Till kommunal inkomstskatt besk.-bar inkomst	Kommunalskatteavdrag	Till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst	Marginell statsskatt inkl. folkpensionsavg. %	Marginell kommunalskatt %	»Återvinning» av marginell kommunalskatt %	Total marginalskatt %	Dagersättning, som är skattefri	Dagersättning, uppräknad till ej besk. nivå	Medelinkomst per kalenderdag	Kompensationsgrad %
10	11 100	8 200	2 250	5 950	14	18	—	32,00	19: —	27: 94	30: 41	91,9
11	13 000	10 100	2 250	7 850	19	13	—	37,00	22: —	34: 92	35: 62	98,0
12	15 000	12 100	2 250	9 850	26	18	—	44,00	25: —	44: 64	41: 10	108,6
13	17 000	14 100	2 538	11 562	31	18	5,58	43,42	28: —	49: 49	46: 58	106,2
14	19 500	16 600	2 988	13 612	31	18	5,58	43,42	31: —	54: 79	53: 42	102,6
15	22 500	19 600	3 528	16 072	35	18	6,30	46,70	34: —	63: 79	61: 64	103,5
16	25 500	22 600	4 068	18 532	35	18	6,30	46,70	37: —	69: 42	69: 86	99,4
17	28 500	25 600	4 608	20 992	40	18	7,20	50,80	40: —	81: 30	78: 08	104,1
18	31 500	28 600	5 148	23 452	40	18	7,20	50,80	43: —	87: 40	86: 30	101,3
19	31 500	31 600	5 688	25 912	44	18	7,92	54,08	46: —	100: 17	94: 52	106,0
20	37 500	34 600	6 228	28 372	44	18	7,92	54,08	49: —	106: 71	102: 74	103,9
21	39 000	36 100	6 498	29 602	44	18	7,92	54,08	52: —	113: 24	106: 85	106,0
	42 000	39 100	7 038	32 062	44	18	7,92	54,08	52: —	113: 24	115: 07	98,4
	45 000	42 100	7 578	34 522	44	18	7,92	54,08	52: —	113: 24	123: 29	91,8
	50 000	47 100	8 478	38 622	44	18	7,92	54,08	52: —	113: 24	136: 99	82,7
	60 000	57 100	10 278	46 822	49	18	8,82	58,18	52: —	124: 34	164: 38	75,6

Anm. Avdrag för intäkternas förvärvande har gjorts med 200 kr., övriga allmänna avdrag har anlagits vara 450 kr.